

SAĞLIK BİLİMLERİNDE OKUYAN ÖĞRENCİLERİN ETİK DEĞERLERİ
ÖLÇEĞİ'NİN GELİŞTİRİLMESİ

Funda KARAMAN, 0000-0002-4177-9247

Abdullah Yüksel BARUT, 0000-0002-7861-0736

Geliş Tarihi/Received
31.10.2022

Kabul Tarihi/Accepted
30.12.2022

Yayın Tarihi/Published
31.12.2022

Correspondence: Funda Karaman, Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik İngilizce Bölümü, e-mail: fkaraman@gelisim.edu.tr/fundakaramann@hotmail.com

ÖZ

Amaç: Bu çalışmada, Sağlık Bilimlerinde okuyan öğrencilerin etik değerlerini değerlendirmeye yönelik bir araç geliştirilmesi hedeflenmiştir.

Gereç ve Yöntem: Metodolojik tipte olan çalışmanın örneklemini, İstanbul'da lisans düzeyinde eğitim veren bir vakıf üniversitesinin Sağlık Bilimleri Fakültesinin 3. ve 4. sınıflarında okuyan 726 öğrenci oluşturmuştur. Araştırma verileri Nisan-Kasım 2022 tarihleri arasında taslak ölçek ve bilgi formu ile toplanmıştır. Ölçeğin geçerliğini saptamak amacıyla açımlayıcı faktör analizi, doğruluğunu belirlemek için ise doğrulayıcı faktör analiz testleri yapılmıştır. Çalışmanın güvenilirliğinin test edilmesinde Cronbach Alpha ve Pearson Korelasyon testleri kullanılmıştır.

Bulgular: Sağlık Bilimlerinde okuyan öğrencilerin etik değerleri ölçeği 27 madde; Sorumluluk Bilinci, Adil Olma ve Saygı olmak üzere, toplam üç faktörden oluşmuştur. Ölçeğin yapı geçerliliği doğrulanmış, doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarıyla ölçek, yeterli bir model uyumu içinde olduğunu göstermiştir. Güvenirlik bağlamında ölçeğin Cronbach Alfa güvenirlilik hesaplanmış ve tüm faktörlerin *Cronbach Alpha* düzeyi 0.89'dan büyük bulunmuştur.

Sonuç: Bu çalışma kapsamında Sağlık Bilimlerinde okuyan öğrencilerin etik değerlerini değerlendirmek amacıyla geliştirilen ölçek, geçerli ve güvenilirlerdir.

Anahtar Kelimeler: Sağlık Bilimleri, Öğrenci, Etik Değer, Ölçek, Geçerlik, Güvenirlilik

Development of the Ethical Values Scale for Students Studying in Health Sciences

ABSTRACT

Objective: In the research, it is purposed to develop a scale to evaluate the ethical values of students studying in Health Sciences.

Material & Method: The sample of the research, which was of a methodological type, comprised 726 students who studied in the 3rd and 4th level of the Faculty of Health Sciences of a foundation university providing undergraduate education in Istanbul. Research data were gathered between April and November 2022 with a draft scale and information form. Exploratory factor analysis was used to determine the validity of the scale, and confirmatory factor analysis tests were used to determine its accuracy. Cronbach Alpha and Pearson Correlation tests were used to test the reliability of the study.

Results: The ethical values scale of students studying in Health Sciences had 27 items. The scale consisted of three factors which are the consciousness of responsibility, being fair, and respect. The construct validity of the scale was confirmed and the results of confirmatory factor analysis showed that the scale was in sufficient model fit. In the context of reliability, the Cronbach Alpha reliability of the scale was calculated and the Cronbach Alpha level of all factors was found to be greater than 0.89.

Conclusion: Within the scope of the research, the scale developed to evaluate the ethical values of students studying Health Sciences is valid and reliable.

Keywords: Health Sciences, Student, Ethical Value, Scale, Validity, Reliability

GİRİŞ

Etik, davranış kuralları ile ilgili bir kavramdır ve davranışın iyi ya da kötü, doğru veya yanlış olduğu ile ilgili değerler ve ilkeler bütünüdür (1, 2). Etik değerler ise davranış kuralları sistemi olup, bir meslek grubuna veya bir kültüre ait kurallar sistemidir (3, 4, 5, 6, 7). Başka bir ifadeyle ise, kamuya hizmet edenlerin, toplumsal düzeni korumak, sağlamak ve sürdürmek için dikkat etmesi gereken ilkeler bütünüdür (3).

Etik kavramı, sağlık hizmetlerinin sunumunda çok önemli bir kavramdır. Sağlık hizmetlerini sunarken bireyin sağlığının zarar görmemesi ve geliştirilmesi için etik değerlere gereksinim vardır (8). Etik değerler, sağlık profesyonellerine mesleğini icra ederken ve sorumluluklarını yerine getirirken yol gösterici olmakta, sağlık profesyonellerine neleri yapması ve neleri yapmaması gerektiği ve herhangi bir problem karşısında nasıl bir çözüm yolu bulması gerektiği konusunda yardımcı olmaktadır (3, 5, 7, 8).

Nitelikli bir sağlık hizmeti sunabilmek için öğrencilerin etik değerlere sahip olması, eğitim süresince etik değerlerinin benimsetilmesi ve etik davranışların kazandırılması çok önemlidir. Öğrenciler, mezun olduklarında alanlarında çalışmaya başladıkları zaman, insana faydalı olmak adına sorunlara etik çerçevede yaklaşmaları ve bu sorunları bu bağlamda değerlendirebilmeleri büyük önem taşımaktadır (9, 10). Etik değerlerin kazandırılmasında eğitim süreci çok önemli olup, özellikle Ülkemizde sağlık öğrencilerinin etik değerlerini belirleyen bir ölçme aracına rastlanmamıştır. Geliştirilecek olan bu ölçek, öğrencilerin etik değerlerinin belirlenmesine olanak sağlayacaktır. Bu çalışmada, Sağlık Bilimlerinde okuyan öğrencilerin etik değerlerini ölçmeye yönelik geçerli ve güvenilir bir aracın geliştirilmesi hedeflenmiştir.

YÖNTEM ve GEREÇLER

Araştırmanın Amacı ve tipi

Çalışma metodolojik tipte bir çalışmadır. Bu çalışma ile Sağlık Bilimlerinde okuyan öğrencilerin etik değerlerini ölçmeye yönelik geçerli ve güvenilir bir aracın geliştirilmesi hedeflenmiştir.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırma, Nisan-Kasım 2022 tarihleri arasında İstanbul'da lisans düzeyinde eğitim veren bir vakıf üniversitesinin Sağlık Bilimleri Fakültesinin 3. ve 4. sınıflarında gerçekleştirilmiştir. Daha önce yapılan araştırmalar, çalışma popülasyonunun toplam madde sayısının en az 5, en fazla 20 katı olması gerektiğini savunmaktadır (11, 12, 13). Ölçek 46 maddeden oluşmakta olup, gerekli örneklem büyüklüğü en az 230 katılımcıdır. Anketler 766 öğrenciye dağıtılmıştır (40 öğrenci devamsız veya katılmayı kabul etmemiştir). Örneklemi araştırmaya katılmayı kabul eden, formları doğru dolduran ve uygun verileri sağlayan 726 öğrenci oluşturmuştur.

Veri toplama araçları

Anket 2 bölümden oluşmaktadır.

Bölüm A, sosyodemografik özellikleri (Yaş, Cinsiyet, Sınıf ve Bölüm) içermektedir.

B Bölümü ise, araştırmacılar tarafından geliştirilen aracın 46 maddesine dayanmaktadır.

2.3.1. Sağlık bilimleri fakültesi öğrencileri için etik değerleri ölçeği çalışma süreci

Ölçek çalışma süreci beş aşamada gerçekleştirilmiştir. Bu aşamalar; literatür taraması, madde geliştirme, ölçek maddelerinin kapsam geçerlilik indeksi için uzmanlara gönderilmesi ve ardından revizyonların yapılması, testin öğrencilerle pilot uygulaması ve ardından ana anketin uygulanması, ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik analizinin yapılmasıdır.

Aşama I: İlgili literatür ayrıntılı olarak gözden geçirildi. Pubmed ve Google Scholar gibi bazı veri tabanları incelenmiştir.

Aşama II: İkinci aşamada, yazarlar tarafından literatür doğrultusunda madde havuzu oluşturuldu. Araç, 5'li Likert ölçeğinde 46 madde ile düzenlenmiştir.

Aşama III: Taslak ölçek maddeleri hemşirelik alanında üç, tıp alanında üç ve bir dil uzmanı tarafından incelenmiştir. Ölçek maddelerinin uzmanlar tarafından değerlendirilmesinde Davis yöntemi (14) kullanılmıştır. Uzmanlar bu yöntemle göre maddeleri, (1) "Son derece uygun", (2)

“Tamamen uygun”, (3) “Biraz uygun” ve (4) “Uygun değil” olarak değerlendirmişlerdir. Bu yöntemle ilk iki seçeneği işaretleyen kişi sayısı toplam uzman sayısına bölünerek, aracın İçerik Geçerlik İndeksi (CVI) değerleri hesaplanmış ve değerlerin 0.90 ve üzeri olduğu görülmüştür. Geri bildirim dayalı olarak herhangi bir değişiklik yapılmamış ve ölçeğin 46 maddeden oluşmasına karar verilmiştir.

Aşama IV: Pilot test, geliştirilen ölçek hakkında öğrencilerden geri bildirim alınmasını sağlayarak ana anketin uygulanabilirliğini değerlendirmiştir. 30 öğrenci ile pilot uygulama yapılmış ve bu süreçte herhangi bir sorun yaşanmadığından esas çalışmaya geçilmiştir.

Aşama V: Ölçeğin geçerliği için Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA), doğruluğu saptamak için ise doğrulayıcı faktör analizi (DFA) kullanılmıştır. Ölçeğin güvenilirliğine ise Cronbach alfa ve test-tekrar test yöntemi kullanılarak bakılmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin istatistiği IBM SPSS Statistics 21 ve AMOS programları kullanılarak yapılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliğini belirlemek için varimax döndürme tekniği ile temel bileşenler analizi kullanılmış ve AFA yapılmıştır. Analiz yapılırken maddelerin faktör yüklerinin en az 30 olması sağlanmıştır (15). Ölçeğin doğruluğunu test etmek için DFA kullanılmıştır. Ölçeğin güvenilirliğinin hesaplanması için Cronbach Alpha katsayısı kullanılmıştır. Ölçümlerin dış tutarlılığı ise test-tekrar test yöntemi ile saptanmıştır.

Etik

Çalışma, İstanbul Gelişim Üniversitesi Etik Değerlendirme Kurulu (no.02/2020) tarafından onaylanmıştır. Anket çalışmasına başlamadan önce tüm öğrencilere araştırmanın amaç ve yöntemleri, araştırmadan çekilme hakkı, toplanan verilerin kullanımı ve gizliliği hakkında bilgi verilmiştir. Katılmayı kabul etmeyen öğrencilere anket dağıtılmamıştır. Anketler uygulanmadan önce öğrencilerin sözlü ve yazılı onamları alınmıştır.

BULGULAR

Öğrencilerin demografik özellikleri

Bu çalışmada öğrencilerin yaş ortalaması 22.54 ± 2.32 (19-39) olup, %71.3’ü kadın, %50’si 3. sınıf ve diğer yarısı 4. sınıftır.

Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışmasına İlişkin Bulgular:

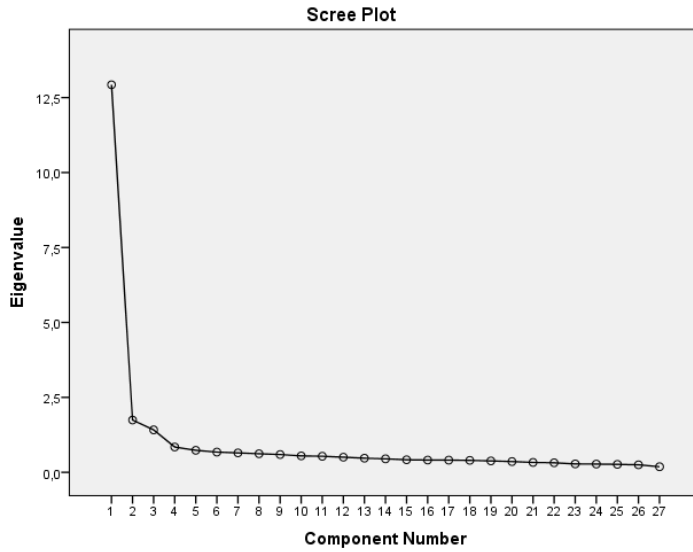
Yapı Geçerlilik Analizi: Ölçeğin yapısal geçerliliğini sınamak için AFA ve DFA yapılmıştır. Faktör analizi için Temel Bileşenler Analizi ve Varimax Döndürme Yöntemi yaklaşımları kullanılmıştır.

Taslak ölçeğin KMO değeri, .97 ($p= 0.00$) (Tablo 1) ve anti-imağ r değerleri=.95-.97 arasında bulunmuştur. Birinci faktör analizi, 46 madde ile yapılmış, analiz sonrası ölçek 5 alt boyuttan oluşmuştur. Fakat ilk yapılan faktör analizinde bazı maddelerin (4, 6, 8, 14, 15, 18, 21, 25, 28, 31, 32, 33) üç alt boyutta yer alması nedeniyle ölçekten çıkarılmasına karar verilmiştir. Ardından 34 madde ile 2. faktör analizi tekrar yapılmış ve 7 madde daha elenerek (3, 7, 10, 16, 23, 24, 27) ölçeğin 3 alt boyutta olduğu bulunmuştur. Alt boyutlar incelendiğinde, her bir maddenin, mantıklı bir şekilde gruplaştıkları görülmüştür.

Tablo 1. KMO ve Bartlett's Testi Değerleri

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliliği		.97
Bartlett's Test of Sphericity	Ki-Kare Değeri	24073.14
	Serbestlik Derecesi	1035
	P	.000

Grafikte, eğrinin hızlı düşüş olduğu noktası üçüncü faktörün bulunduğu yerdir (Şekil 1). Üçüncü faktör sonrası eğri aynı şekilde ilerlemektedir.

Şekil 1. Scree Sınaması

Üç faktöre ilişkin özdeğerler ve kümülatif varyans yüzdeleri Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Oluşan Faktörler ve Açıkladıkları Toplam Varyans Miktarları

Faktör	Özdeğer	Kümülatif %
1	47.886	21.170
2	6.462	40.853
3	5.249	59.598

Yapılan AFA analiz sonucuna göre ölçekte olmasına karar verilen maddelerin faktörlere göre dağılımı ve faktör yükleri Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Faktör Analizi Sonrası Dönüştürülmüş Bileşenler Matrisi

	Alt boyutlar		
	1	2	3
Madde 39	.733		
Madde 45	.726		
Madde 46	.724		
Madde 42	.715		
Madde 41	.710		
Madde 43	.682		
Madde 44	.679		
Madde 40	.674		
Madde 38	.633		
Madde 36		.748	
Madde 22		.729	
Madde 37		.673	
Madde 34		.670	
Madde 30		.668	
Madde 20		.640	
Madde 35		.597	
Madde 29		.565	
Madde 19		.550	
Madde 17		.505	
Madde 12			.762
Madde 5			.755
Madde 11			.752
Madde 13			.678
Madde 1			.642
Madde 9			.591
Madde 26			.582
Madde 2			.512

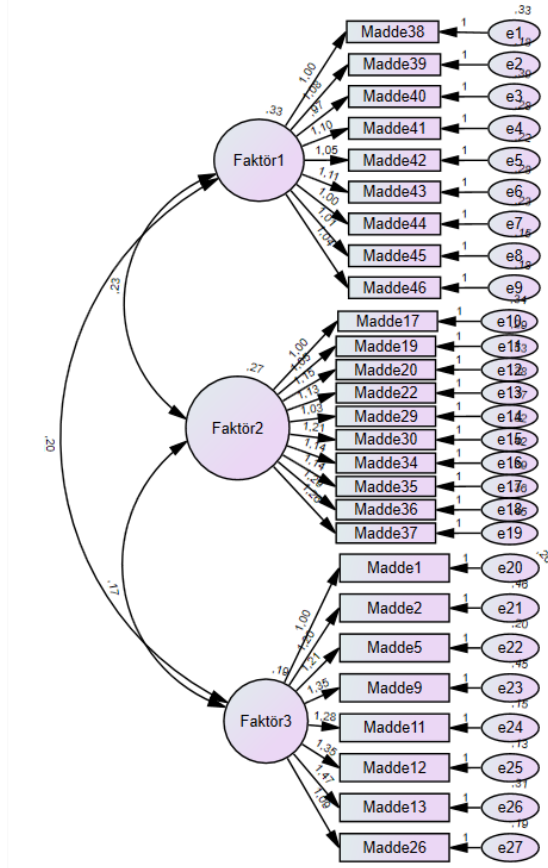
Eigen değeri 1 olarak alınan maddelerin 3 alt boyutta toplandığı ve ölçek maddelerinin buldukları alt faktörlerde kabul edilebilir yük değerlerine sahip (0.50-0.73) oldukları bulunmuştur.

AFA sonrası DFA yapılmış olup, yapılan analiz neticesinde, üç alt boyutlu yapıya ilişkin uyum iyiliği indeksleri χ^2 : 1043.392; df:321; RMSEA=0.056; GFI=0.90; CFI=0.90; IFI=0.94 olarak hesaplanmıştır (Tablo 4). Ölçek maddelerin faktör yüklerinin daha önce belirlenen 0.30 sınırının üzerinde olduğu, uyum iyiliği indekslerinin normal değerlerde olduğu belirlenmiştir (Şekil 2).

Tablo 4. Sağlık Bilimleri'nde Okuyan Öğrencilerin Etik Değerleri Ölçeği'nin Uyum İyiliği Tablosu

	Yapısal Model Değerleri	İyi Uyum	Önerilen Değerler
χ^2/df	3.250	≤ 3	≤ 5
RMSEA	0.056	$\geq 0,05$	≤ 0.08
GFI	0.900	$\geq 0,90$	≥ 0.85
CFI	0.940	$\geq 0,95$	≥ 0.90
IFI	0.940	$\geq 0,95$	≥ 0.90

χ^2 : 1043.392, df:321, p:0.00

Şekil 2. Path Diagram (Faktör 1: Sorumluluk Bilinci, Fakör 2: Adil Olma, Faktör 3: Saygı)

Bu aşamadan sonra alt boyutlar adlandırılmıştır. Birinci faktöre giren maddeler “Sorumluluk Bİlinci” alt boyutu olarak, ikinci faktördeki maddeler “Adil Olma”, üçüncü faktördeki maddeler ise “Saygı” olarak adlandırılmıştır (Tablo 5).

Tablo 5. Sağlık Bilimleri’nde Okuyan Öğrencilerin Etik Değerleri Ölçeği Maddeleri ve Cronbach Alpha Değerleri

Alt Faktör Dağılımı
Faktör 1. Sorumluluk Bilinci ($\alpha=0.93$)
Madde 38 (1) Sorunlarımı meslektaşlarımla tartışırım.
Madde 39 (2) Davranışlarımın etik olmasına dikkat ederim.
Madde 40 (3) Yapmam gereken işte vicdani değerlerime göre hareket ederim.
Madde 41 (4) Ben ne kadar önemli isem, karşımdaki bireyin de benim kadar önemli olduğunu düşünürüm.
Madde 42 (5) Bir işi ilk keresinde doğru yapmaya çalışırım.
Madde 43 (6) Toplumun etik değerleri benim için önemlidir.
Madde 44 (7) İnsan her şeyin ölçüsüdür.
Madde 45 (8) Davranışlarımda iyi niyetli olmaya çalışırım.
Madde 46 (9) Sorumluluk bilincim davranışlarıma ahlaksal değer katar.
Faktör 2. Adil Olma ($\alpha=0.90$)
Madde 17 (10) Gerçekleştirdiğim eylemlerde ayrımcılık yapmam.
Madde 19 (11) Yaptığım her eylemde şeffaf olmak benim için vazgeçilmezdir.
Madde 20 (12) İnsanlara karşı her zaman sabırla yaklaşırım.
Madde 22 (13) Olaylara önyargısız yaklaşırım.
Madde 29 (14) Her zaman doğruları söylerim.
Madde 30 (15) Asla insan ayrımı yapmam.
Madde 34 (16) Yapmam gereken işte kendi düşüncelerimle değil bilimsel değerlere öncelik veririm.
Madde 35 (17) Yapmam gereken işte vazgeçilmez olduğumu düşünmem.
Madde 36 (18) bireye önyargısız yaklaşırım.
Madde 37 (19) Her bireyle eşit düzeyde iletişim kurarım.
Faktör 3. Saygı ($\alpha=0.89$)
Madde 1 (20) Kendime saygı duyarım.
Madde 2 (21) Her insana saygı gösteririm.
Madde 5 (22) İnsan hayatına zarar vermek kötü bir şeydir.
Madde 9 (23) Tüm canlıları severim.
Madde 11 (24) İnsan özgürlüğüne saygı duyarım.
Madde 12 (25) Her insanın hakları olduğunu bilir ve saygı gösteririm.
Madde 13 (26) Bir eylem bir insana zarar verecekse yapılmamalıdır.
Madde 26 (27) Bireyin mahremiyetine saygı gösteririm.

Not: Parantez içindeki maddeler ölçeğin son halidir.

İç Tutarlılık Analizi

Ölçeğin iç tutarlılığını saptamak için Cronbach's alpha analizi yapıldı. Ölçek toplamının Cronbach's alpha değeri 0.95 olup, ölçeğin alt boyutlarda Cronbach Alpha değerleri, 1. Faktör (Sorumluluk Bilinci) 0.93, 2. Faktör (Adil Olma) 0.90 ve 3. Faktör (Saygı) 0.89 olduğu saptandı (Tablo 4).

Ölçek ve alt boyutları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla Pearson Çarpım Moment korelasyon analizi tekniği kullanılmış ve ölçek toplam puan ile tüm alt boyut puanları arasında istatistiksel yönden pozitif yönde anlamlı ilişki saptanmıştır.

Dış Tutarlılık Analizi

Ölçeğin dış tutarlılığı, test tekrar test ile değerlendirilmiş olup, ölçek maddeleri, evrenden 30 öğrenciye 2 hafta aralıklarla uygulanmıştır. İlk uygulama sonrası ölçek ortalaması 118.30 ± 14.87 , ikinci uygulamada ise 119.45 ± 12.52 olarak bulunmuş olup. ortalama puanları arasında pozitif olarak anlamlı ilişki bulunmuştur.

Ölçeğin Puanlanması ve Değerlendirilmesi

Ölçek, "1" Hiç katılmıyorum, "5" Kesinlikle katılıyorum arasında hesaplanan Likert özelliğinde olan bir araçtır. Ölçek olumsuz madde içermemektedir. Ölçek maddelerinin yanıtları "Kesinlikle Katılıyorum:5", "Katılıyorum:4", "Kararsızım:3", "Katılmıyorum:2", "Kesinlikle Katılmıyorum:1" olarak kodlanmıştır. Ölçeğin minimum toplam puanı 27, maksimum toplam puanı ise 135'tir. Puan arttıkça öğrencilerin etik değerleri de olumlu yönde artmaktadır.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırmanın ilk aşamasında etik değer ölçekleri, ulusal ve uluslararası literatür taranarak incelendi. Sonuç olarak, Türkiye'de Sağlık Bilimlerinde okuyan öğrenciler için etik değerleri ölçen geçerli ve güvenilir bir aracın olmadığı belirlenmiştir. Geliştirilmiş olan bu ölçeğin, Sağlık Bilimlerinde okuyan öğrencilerin etik değerlerini belirlemede önem arz ettiği düşünülmektedir.

Geçerlik ve güvenilirlik, geliştirilen bir ölçeğin iyi olması için aranan iki özelliştir. Geçerlik kavramı, ölçekte bulunan maddelerin, aynı alt boyut içerisinde, aynı özellikleri değerlendirip değerlendirmemesiyle ilgilidir. Bağımsız ölçümler arasındaki tutarlılık ise güvenilirliği tanımlar. (13, 16). Geçerliği saptamak amacıyla içerik-kapsam geçerliği ve yapı geçerliği testleri kullanılmıştır. Kapsam geçerliği, ölçekte bulunan maddelerin uygunluğunu göstermektedir. Kapsam geçerliği kapsamında taslak ölçek maddeleri uzman görüşlerine gönderilmiş ve görüşler değerlendirilmiştir. Değerlendirmede Davis tekniğinden yararlanılmıştır. Bu teknikte kapsam geçerlik indeksi (KGİ) kapsamında ölçek maddelerinin 0.80 ve üzerinde olması iyi olarak kabul edilmektedir (14, 17). Taslak ölçek maddelerinin KGİ değerleri 0.90 ve üzerinde olduğu saptanmıştır.

Ölçeğin yapı geçerliği için öncelikle AFA ve ardından DFA yapılmıştır. AFA sonucunda ölçeğin toplam 27 maddeden oluştuğu ve üç faktörlü bir yapıya sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Faktör yükleri 0.50 ve 0.73 arasında değişmektedir. Literatürde, faktör yüklerinin 0.45 ve üzeri olması, kabul edilen bir değer olduğunu vurgulamaktadır (15). 3 boyutlu yapı, varyansın toplam %59,59'unu ifade etmektedir. Varyans toplam değeri yükseldikçe faktör yapısı da o kadar güçlü kabul edilir. Literatüre bakıldığında toplam varyans değerinin 40 ile 60 aralığında da olabileceği belirtilmektedir (15).

Yapılan AFA ile elde edilen 3 boyutlu yapıya DFA uygulanmıştır. Doğrulayıcı faktör analizinde raporlanması gereken uyum indeksleri çok çeşitlidir fakat bu uyum indeksleri konusunda hangilerinin kabul gördüğü ile ilgili genel bir fikir birliği yoktur (18). Bu çalışmada DFA analizi ile üç boyutlu yapının uyum iyiliği indeksleri χ^2 : 1043.392; df:321; RMSEA=.056; GFI=.90; CFI=.90; IFI=.94 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin yapısı genel anlamda kabul edilebilir bir uygunluktadır.

Güvenirlik bağlamında ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirlik hesaplanmış ve toplam ölçek Cronbach's Alfa güvenilirlik katsayısı .95 olarak bulunmuştur. Cronbach Alfa katsayısının 1'e

yakın olması ölçek güvenilirliğinin de yüksek olduğunu gösterirken, literatürde güvenilirliğin 0.60-0.80 arasında olmasının da kabul edilebileceği belirtilmektedir (19). Yapılan analizler neticesinde, ölçeğin 3 alt boyutlu yapısı ile geçerli ve güvenilir olduğu sonucuna varılmıştır.

KAYNAKLAR

1. Tosun H. Sağlık bakım uygulamalarında etik duyarlılık. Sağlık ve Yaşam Bilimleri Dergisi, 2021; Cilt 3, Sayı 1, s.101-104.
2. Menendez JB. Informed consent essential legal and ethical principles for nurses. JONA'S Healthcare Law, Ethics, and Regulation. 2013;15(4):140-144.
3. Kırılmaz H, Kırılma Kılıç S. Sağlık Hizmetlerinde Etik İnkilemlerde Ampirik Etik Çalışmalarının Yararları. İnsan&İnsan, 2014; 1(1).
4. Svava JH. The Ethics Primer for Public Administrators in Government and Nonprofit Organization, Arizona, Jones and Bartlett Publishers, 2007.
5. Dehghania A, Mosalanejad L, Nayeri ND. Factors Affecting Professional Ethics In Nursing Practice in Iran: A Qualitative Study. BMC Medical Ethics, 2015; 16(61): 2-7.
6. Okuroğlu GK, Bahçecik N, Alpar ŞE. Felsefe ve Hemşirelik Etiği. Kılıkya Felsefe Dergisi, 2014; 1: 53-61.
7. Karadağlı F. Profesyonel Hemşirelikte Etik. Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 2016; 6 (3): 197-200.
8. Borhani F, Abbaszadeh A, Muhammed E, Ghasemi E, Farahani MJH. Moral sensitivity and moral distress in Iranian critical care nurses. Nursing Ethics, 2017; 24(4):474-482.
9. Barrett MS. Ethical decision-making: A framework for understanding and resolving mental health dilemmas. In: Ulrich CM (ed). Nursing Ethics in Everyday Practice. ProQuest Ebook Central: Sigma Theta Tau International; 2012:18.
10. Korhan EA, Ceylan B, Üstün C, Kırşan M. Hemşirelik öğrencileri gözüyle klinik alanda etik sorunları. Ege Tıp Dergisi / Ege Journal of Medicine, 2018; 57(2):75-81.
11. Bryant F, Yarnold PR. Principal-components analysis and exploratory and confirmatory factor analysis. In: Grimm, L.G., Yarnold, P.R. (Eds.), Reading and Understanding Multivariate Statistics. American Psychological Association, Washington, DC, 1995; pp. 99-136
12. Hair JF, Black WC, Babin BJ, Anderson RE. Multivariate Data Analysis. (7th ed.). Pearson Education Limited, Edinburgh, 2013.
13. Tavşancıl E. Tutumların Ölçülmesi ve Spss İle Veri Analizi (5. Baskı). Ankara: Nobel Yayınevi, 2014.
14. Davis LL. Instrument review: Getting the most from a panel of experts. Applied Nursing Research, 1992; 5(4):194-197.

-
15. Büyüköztürk Ş. Veri Analizi El Kitabı. 19. baskı. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık; 2014.
 16. Tezbaşaran AA. Likert Tipi Ölçek Geliştirme Kılavuzu (3. Baskı). Ankara: Türk Psikologları Derneği Yayınları, 2008.
 17. Karadağlı F, Ecevit-Alpar Ş. Bir ölçek geliştirme çalışması: Kemoterapi uygulanan hastalarda özbakım yetersizliği kuramına göre Özbakım Davranışları Ölçeği. Mersin Üniversitesi Sağlık Bilim Dergisi. 2017;10:168-181.
 18. Şimşek ÖF. Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş Temel İlkeler ve LISREL Uygulamaları. Ankara: Ekinoks, 2007.
 19. Genç A, Karaman F. Üniversite Öğrencilerinde Sağlıklı Yaşam Becerileri Ölçeği'nin Geliştirilmesi. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 2019; (7), 656-669.